
Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Miłośników Historii w okresie 1.IV.1937-31.III.1938 r.

Przegląd Historyczny 34/2, 768-776

1937-1938

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Miłośników Historii

w okresie 1.IV. 1937 — 31.III. 1938 r.

W okresie sprawozdawczym Zarząd T.M.H. składał się z następujących osób:

Prezes prof. Stanisław Kętrzyński, wiceprezes dyr. Wincenty Łopaciński, sekretarz gen. dr Aleksy Bachulski, skarbnik Leon Zygmunt Usarek, członkowie Zarządu: prof. Stanisław Arnold, prof. Edmund Bursche, prof. Stefan Czarnowski († 29.XII. 1937 r.) Adam Stebelski, mjr Otton Laskowski, dr Ryszard Przelaskowski, redaktor Przeglądu Historycznego prof. Marceli Handelsman.

Przewodniczący Sekcji Archiwalnej dyr. Witold Suchodolski,
" " Dydaktycznej dr Maria Kuźmińska,
" " Hist. Warszawy i Mazowsza dyr. K. Konarski,
" " Historii Europy Wschod. prof. Oskar Halecki,
" " Historii Gosp.-Społ. prof. N. Gąsiorowska,
" " Studiów Hist. Krytyczn. dr Janusz Woliński,
" " Historii Kościoła ks. prof. Zdz. Obertyński,
" " Historii Starożytnej prof. T. Wałek Czernecki,
wice " " Powstania 1863 r. Gustaw Kaleński,

W skład Komisji Rewizyjnej wchodziłi pp. Kazimierz Stefański, ks. dziekan Władysław Osiński, sędzia Jakub Glass.

POSIEDZENIA OGÓLNE ORAZ SEKCYJ

Dnia 13 maja 1937 r. odbyło się doroczne Walne Zebranie członków T.M.H. z odczytem prof. M. Handelsmana „50-lecie Polskiego

Towarzystwa Historycznego". Przewodniczył zebraniu prof. Henryk Mościcki, assessorowie dyr. mjr Adam Englert, doc. dr Czesław Leśniewski, doc. dr Bronisław Pawłowski, sekretarzował dr Józef Skrzypek.

W związku z 75 rocznicą Powstania Styczniowego T M H. zwołało na dzień 21 — 23 stycznia 1938 r. Konferencję poświęconą dziejom Powstania 1863 r. (Szczegółowe sprawozdanie z przebiegu Konferencji ukaże się w Przeglądzie Historycznym).

W łonie T M H. istniało dziewięć Sekcyj, ostatnia Historii Powstania 1863 r. powstała dnia 25 lutego 1938 r.

SEKCJA DYDAKTYCZNA

W roku sprawozdawczym działały podsekcje: regionalna i społeczna.

Ogólnych zebrań dyskusyjnych odbyło się dwa:

Dn. 15. IV.37 r. W sprawie programów historii w liceum ogólnokształcącym.

Dn. 4.XI.37 r. „Zagadnienie tzw. koncentrów w nauczaniu historii na przykładzie stosunku programu licealnego do programu gimnazjalnego“ — wygłosiła dr Wanda Moszczeńska.

Dn. 17.XI.37 r. Sekcja Dydaktyczna wraz z Sekcją Historii Starożytnej zorganizowała wycieczkę dla nauczycieli historii do Muzeum Narodowego na wystawę wykopalisk egipskich Uniwersytetu J. P., objaśnień udzielał prof. Michałowski.

SEKCJA HISTORII WARSZAWY I MAZOWSZA

W Zarządzie Sekcji w okresie sprawozdawczym nie zaszły żadne zmiany.

Działalność Sekcji.

A. Referaty.

Dn. 14.IV. 1937 r. Geologiczne i geograficzne założenia Warszawy. Zb. Sujkowski. Osób około 100.

Dn. 28.IV. 1937 r. Henryk Baron, w przeddzień 30-ej rocznicy stracenia. A. Próchnik. Osób obecnych 20.

Dn. 26.V. 1937 r. Ze wspomnień b. aktora nielegalnej sceny dramatycznej w Warszawie (1898 — 1902). G. Kaleński. Osób 20.

Dn. 6.X. 1937 r. Obronne mury Warszawy. J. Zachwatowicz. Osób obecnych 50.

Dn. 10.XI. 1937 r. Zamek Ujazdowski i plany jego budowy. W. Kieszkowski. Osób obecnych 40.

Dn. 15.XII. 1937 r. Społeczność Warszawska w pierwszym dziesięcioleciu po powstaniu listopadowym. M. Handelsman. Osób obecnych 70.

Dn. 15.II. 1938 r. Struktura zawodowa ludności warszawskiej w XVI. w. St. Arnold. Osób obecnych 30.

Dn. 15.II. 1938 r. Z dziejów handlu wiślanego warszawskiego w XVI w. K. Konarski. Osób obecnych 30.

Dn. 9.III. 1938 r. Uniwersytet Warszawski w okresie bojkotu (1905 — 1915): L. Zembrzusi. Osób obecnych 30.

B. Wycieczki.

Dn. 11.IV. 1937 r. Ratusz A. Moraczewski. Osób obecnych 80.

Dn. 6.VI. 1937 r. Pałac w Ursynowie. A. Moraczewski. Osób obecnych 18.

Dn. 10.X. 1937 r. Zamek Ujazdowski. W. Kieszkowski. Osób obecnych 80.

Dn. 21.XI. 1937 r. Mury Warszawy. J. Zachwatowicz. Osób obecnych 80.

Dn. 12.XII. 1937 r. Fort Legionów i Archiwum Wojskowe. kpt. W. Brumer. Osób obecnych 13.

Dn. 6.II. 1938 r. Wnętrze pałacu Blanka. St. Gebethner. Osób obecnych 35.

Dn. 27.II. 1938 r. Pałac Staszica. Adam Moraczewski. Osób obecnych 52.

Dn. 20.III. 1938 r. Stare kawiarnie warszawskie. E. Oppman. Osób obecnych 50.

C. Wydawnictwa.

W okresie sprawozdawczym wydane zostały następujące dalsze wydawnictwa Biblioteki im. T. Korzona:

1. Dr. Oppman Edmund — Warszawskie Towarzystwo Patriotyczne 1830 — 1831. W-wa 1937.

2. Dr. Jabłoński Henryk — Aleksander Waszkowski — ostatni naczelnik m. Warszawy w powstaniu 1863/4 W-wa 1937 r.

W przygotowaniu monografia prof. Zbigniewa Sujkowskiego — „Geologiczne i geograficzne założenia Warszawy”, oraz prof. Kazimierza Skórewicza — „Zamek Warszawski za króla Zygmunta Augusta”.

Ogłoszono konkurs na pracę biograficzną o wybitnej w dziejach Warszawy osobistości.

D. Bibliografia.

Kontynuowano pracę nad zebraniem materiałów do bibliografii m. st. Warszawy. (Szczegółowe sprawozdanie ukaże się oddzielnie).

SEKCJA HISTORII GOSPODARCZEJ I SPOŁECZNEJ

W roku sprawozdawczym Sekcja odbyła pięć posiedzeń.

Dn. 7.V.1937 r. dr Rafał Mahler wygłosił referat p.t. „Podłoże narodowo-społeczne pierwotnego karaizmu“. Obecnych osób 15. W dyskusji zabrali głos: Prof. Czarnowski, dr Hafner i referent.

Dn. 24.XI.37 r. mgr Adolf Różański wygłosił referat p.t. „Materiały do dziejów społecznych i demograficznych miast Królestwa Polskiego“. Obecnych osób 14. W dyskusji zabierali głos: Prof. Arnold, mgr Kula i referent. Przewodniczył prof. Arnold.

Dn. 12.I. 1938 r. dr Jan Warężak, Dyrektor Archiwum Miejskiego w Łodzi, wygłosił referat p.t. „Źródła archiwalne do historii gospodarczej Łodzi“. Obecnych osób 25. W dyskusji brali udział: Dyr. Suchodolski, dyr. Konarski, dyr. Łopaciński, dr Bachulski, dr Stebelski, mgr Szulkin i referent.

Dn. 23.III.38 r. na posiedzeniu łącznym Sekcji Historii Gospodarczej i Społecznej oraz Historii Starożytnej o pracy naukowej w zakresie historii zmarłego 29.XII. profesora Stefana Czarnowskiego wiceprzewodniczącego Sekcji wygłosili referaty Profesorowie: dr Ludwik Krzywicki, dr Marceli Handelsman, dr Stanisław Arnold, dr Kazimierz Zakrzewski. Osób obecnych było sto kilkadziesiąt. Przewodniczył Prezes Towarzystwa Miłośników Historii Prof. dr Stanisław Kętrzyński.

Dn. 29.III.38 r. dr Żanna Kormanowa wygłosiła referat p.t. „Pierwszy obchód majowy w Warszawie 1.V. 1890“. Obecnych osób było 12. W dyskusji brali udział: Prof. L. Kulczycki, dr Meloch i referentka.

SEKCJA HISTORII EUROPY WSCHODNIEJ

Dn. 14.XII.1937 r. wygłosił referat prof. Adrian Divéky p.t. „Pochodzenie węgierskiej „Złotej Bulli“ i wpływ jej na prawo polskie“.

SEKCJA ARCHIWALNA

Władze Sekcji, obrane dnia 22 maja 1935, nie uległy w okresie sprawozdawczym zmianie i urzędowały w składzie następującym: dyr. Suchodolski — przewodniczący, dr A. Bachulski — wiceprzewodniczący i dr T. Manteuffel — sekretarz.

Sekcja odbyła 7 zebrań naukowych:

Dn. 25.V. 1937 r. z referatem mgr. Jadwigi Jankowskiej p.t. „Akta Rządu Tymczasowego (Engla) 1831 — 1832“. Obecnych 23 osoby.

Dn. 20.X.37 r. z referatem dr. Aleksiego Bachulskiego p. t. „Archiwa sowieckie w ostatnim pięcioleciu“. Obecnych 27 osób.

Dn. 24.XI.37 r. z referatem dr. Ryszarda Przelaskowskiego p.t. „Archiwalia prywatne. Próba definicji i metody porządkowania“. Obecnych 20 osób.

Dn. 16.XII.37 r. z referatem dyr. K. Konarskiego p.t. „Rady Stanu Królestwa Polskiego i Ogólne Zebranie Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu“. Obecnych 21 osób.

Dn. 19.I. 1938 r. z referatem dr. Adama Moraczewskiego p.t. „Sprawa przekazywania akt do Archiwów państwowych w świetle obowiązujących przepisów“. Obecnych 29 osób.

Dn. 16.II. 38 r. z referatem mgr. Jadwigi Jankowskiej p.t. „Akta Głównego Inspektora Służby Zdrowia i Rady Lekarskiej“. Osób obecnych 16.

Dn. 22.III.38 r. z referatem p. Adama Stebelskiego p.t. „Dotychczasowe próby zrejestrowania rozproszonych archiwów i zbiorów rękopiśmiennych w Polsce“. Obecnych 22 osoby.

W okresie sprawozdawczym Komisja Wydawnicza Sekcji opublikowała w cyklu „Wydawnictw Kursów Archiwalnych“ dalszą broszurę, a mianowicie: G. Kaleński — Prowadzenie składnicy akt, w nakładzie 1000 egzemplarzy.

Nadto w wykonaniu uchwał zeszłorocznych Sekcja przyjęła do druku i opublikowania „Inwentarz archiwum XX. Lubomierskich (linia Dąbrowieńska)“ w opracowaniu doc. Stefana Ingłota, stron 46 + 2 nlb. Inwentarz ten wydrukowano w 300 egzemplarzach i rozesłano bezpłatnie do archiwów, bibliotek i poważniejszych zbiorów prywatnych.

Sekcja postanowiła rozpoczęte wydawnictwo inwentarzy archiwalnych kontynuować i po dyskusji uchwaliła przystąpić do ogłoszenia kontynuacji inwentarza akt Sekretariatu Stanu Królestwa Polskiego. Prace przygotowawcze z ramienia Sekcji podjął p. Bogumił Stanisław Kypść, który na posiedzeniu kwietniowym przedstawił wyniki swoich dotychczasowych robót. Na prace przygotowawcze w tej dziedzinie Sekcja uzyskała z Ministerstwa W.R. i O.P. zasiłek w kwocie trzystu złotych.

SEKCJA STUDIÓW HISTORYCZNO-KRYTYCZNYCH

W roku sprawozdawczym Sekcja odbyła trzy posiedzenia a mianowicie:

Dn. 15.IV. 1937 r. z referatem p. dr. Kieniewicza p.t. „Okres 1849 — 1864 w literaturze historycznej ostatniego dwudziestolecia“.

Dn. 25.X. 1937 r. w sprawie Kwartalnika Historycznego z referatem redaktora dr. Kazimierza Tyszkowskiego.

Dn. 17.XI. 1937 r. z referatem dr. Henryka Wereszyckiego p.t. Lata 1865 — 1914 w historiografii ostatniego dwudziestolecia.

SEKCJA HISTORII KOŚCIOŁA

W okresie sprawozdawczym odbyło się zebrań cztery.

Dn. 18.XI. 1937 r. — referat doc. Władysława Tomkiewicza p.t. „Prace Unijne Welamina Rutskiego“.

Dn. 9.XII. 1937 r. zebranie ku uczczeniu 15-lecia nadania doktoratu h. c. Ojcu Św. Piusowi XI przez Uniwersytet J. P. w Warszawie z referatem ks. prof. dr. Z. Obertyńskiego p.t. Nuncjusze „papabili“ w Polsce.

Dn. 3.II. 1938 r. referat dr. Tadeusza Gostyńskiego (wygłosił przewodn. ks. prof. dr. Z. Obertyński p.t. „Franciszek Krasiński na biskupstwie krakowskim“.

Dn. 10.III. 1938 r. referat dr. Stanisława Brzezińskiego p.t. „Biskup Tomicki podkanclerzy koronny“.

SEKCJA HISTORII STAROŻYTNEJ

Władze Sekcji w okresie sprawozdawczym nie uległy zmianie i urzędowały w składzie następującym: Prof. dr Tadeusz Wałek Czernecki — przewodniczący, prof. dr Kazimierz Zakrzewski — wiceprzewodniczący, prof. dr Zdzisław Żmigryder-Konopka — sekretarz.

Sekcja odbyła dziesięć zebrań naukowych.

Dn. 26.IV. 1937 r. z referatem prof. dr. Kazimierza Zakrzewskiego p.t. „Społeczne podłoże rozwoju wczesnego chrześcijaństwa“. Obecnych 27 osób.

Dn. 23.V.37 r. z referatem prof. dr. K. Michałowskiego p.t. „Tell-Edfu 1937“ (Część I-a: wynik wykopalisk polsko-francuskich). Obecnych 42 osoby.

Dn. 3.VI. 1937 r. z referatem prof. dr. J. Manteuffla p.t. „Dokumenty grecko-rzymskiego Edfu“. (Część II-ga relacji o wykopaliskach polsko-francuskich 1937). Obecnych 37 osób.

Dn. 17.VI. 1937 r. z referatem ks. dr. Fr. Sokołowskiego „Z dziejów odbudowy trzeciej świątyni delfickiej; przyczynek historii gospodarczej Grecji w IV w. przed Chrystusem“. Obecnych 18 osób.

Dn. 21.X. 1937 r. z referatem prof. dr. Stefana Czarnowskiego p.t. „Legenda o Argonaucie i jego przygodach“. Obecnych 18 osób.

Dn. 17.XI. 1937 r. wycieczka do Muzeum Narodowego (organizowana wspólnie z Sekcją Dydaktyczną) celem zwiedzenia wystawy wykopalisk egipskich Uniwersytetu J. Piłsudskiego. Wycieczkę prowadził i o poszczególnych eksponatach wygłosił referat prof. dr K. Michałowski.

Dn. 22.XI. 1937 r. z referatem prof. dr. K. Zakrzewskiego p.t. „Pałac basileusów”. (Z zagadnień topografii Konstantynopola). Obecnych 16 osób.

Dn. 6.XII. 1937 r. z referatem ks. dr. Fr. Sokołowskiego p.t. „Polityka i religia w Delfach”. Obecnych 12 osób.

Dn. 24.II. 1938 r. z referatem prof. dr. Z. Zmigrzydery-Konopki p.t. „Rycerz z Capestrano (z dziejów ekspansji etruskiej). Obecnych 22 osoby.

Dn. 23.III. 1938 r. odbyło się łącznie z Sekcją Historii Gospodarczej i Społecznej zebranie poświęcone uczczeniu ś. p. prof. Stefana Czarnowskiego.

SEKCJA HISTORII POWSTANIA 1863 r.

Dnia 25 lutego 1938 r. odbyło się zebranie konstytucyjne Sekcji Historii Powstania 1863, wybrano Zarząd w składzie: przewodniczącego prof. dr. M. Handelsmana, wiceprzewodniczącego Gustawa Kaleńskiego, sekretarza dra Henryka Jabłońskiego.

Dnia 30 marca 1938 r. wygłosił referat Gustaw Kaleński p.t. „Kontynuacja bibliografii Gąsiorowskiego”.

WYDAWNICTWA

W roku sprawozdawczym wyszedł „Przegląd Historyczny” seria II, tom XIV, zeszyt 1-szy (ogólnego zbioru tom XXXIV), w nakładzie 1.000 egzemplarzy.

Wydawnictwa T.M.H. otrzymują bezpłatnie lub jako wymienne za „Przegląd Historyczny” następujące instytucje:

Warszawa: Archiwum Główne, Archiwum Skarbowe, Archiwum Oświatowe, Biblioteka Ord. Zamoyskich, Biblioteka Ord. Krasieńskich, Biblioteka Szkoły Handlowej, Biblioteka Wydz. Statystycznego m. st. Warszawy, Biblioteka Wolnej Wszechnicy Polskiej, Biblioteka Tow. Naukowego Warszawskiego, Biblioteka Minist. W.R. i O.P., Biblioteka Pedagogiczna, Biblioteka Wydz. Archiwum Państw., Instytut Badań Spraw Narodowościowych, Wojskowe Biuro Historyczne.

Lwów: Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Seminarium Hist. Gosp.-Społ. U.J.K., Reda Kwartalnika Hist., Prof. Tadeusz Urbański, dr. K. Tyszkowski, um Państwowe, Biblioteka Uniwersytecka, Tow. Naukowe in nki.

Lublin: Biblioteka Uniwersytetu Katolickiego, Archiwum Państwowe.

Katowice: Instytut Pedagogiczny.

Kraków: Bibl. Polskiej Akademii Umiejętności, Archiwum Ziemskie, Bibl. Jagiellońska.

Poznań: Archiwum Państwowe, Bibl. Uniwersytecka.

Toruń: Tow. Naukowe, Zgromadzenie O.O. Redemptorystów, Instytut Bałtycki.

Wilno: Archiwum Państwowe, Biblioteka Uniwersytetu S.B., Instytut Naukowo-Badawczy Europy Wschodniej.

Lwów: Redakcja „Analecta Ordinis Sancti Basilii Magni“.

Poza Polską:

Beograd: Jugoslovensko Istorisko Društvo.

Berlin: Deutsch-Ausländischer Buchtausch, Zeitschrift für Osteuropäische Geschichte, Auslandhochschule.

Breslau: Osteuropa-Institut (Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven).

Brno: Časopis „Matices Moravské“, prof. Macurek.

Bruxelles: Societé des Bollandistes (Analecta Bollandiana).

Budapest: „Századok“, M. E. Lukinich.

Cambridge: The Cambridge historical journal.

Kijów: Ukraińska Akademia Nauk.

Königsberg: Historische Kommission für ost-und westpreussische Landesforschung.

Leningrad: Wsesojuznoe Obščestwo Kul'turnoj Swjazi z Zagraniczej, Istoriko-Archeografičeskij Institut Akademii Nauk S.S.S.R. •

Ljubljana: „Razprave“ (Znanstveno Društvo za humanistyczne vede).

Praha: Redakce Českeho Časopisu Historického, Slavische Ruschau, Redakce Časopisu Slavia.

Paris: Le Monde Slave (Paul Hartmann), Biblioteka Polska.

Roma: Archivum Historicum Societatis Jesu, Pontificum Institutum Orientalium Studiorum.

Tartu: Eesti Riigi Keskarhiivi Toimetised.

Uppsala: Universitetsbiblioteket.

Stockholm: Svenska Historiska Föreningen.

SUBWENCJE

Tow. M.H. otrzymało w roku spr. od Ministerstwa W.R. i O.P. zł. 2.000 i od Zarządu Miejskiego m. st. Warszawy (Wydział Oświaty i Kultury) zł. 7.880 z tego dla Sekcji Historii Warszawy i Mazowsza zł. 5.880.

CZŁONKOWIE T.M.H.

Liczba członków w roku sprawozdawczym wynosiła:

A. Członków honorowych 1. Ludwika z hr. Krasieńskich Czartoryska.

B. Członków protektorów 1. Józef Temler.

C. Członków zwyczajnych: 357, czyli więcej o 40 niż w ub. roku (wystąpiło 7, zmarło 3: książe Adam Ludwik Czartoryski, prof. Stefan Czarnowski, dr Jerzy Niemojewski).

Kancelarię Tow. Miłośników Historii prowadzi Helena Sukniewiczówna.

Prezes T.M.H.

(—) *Stanisław Kętrzyński*

Sekretarz Generalny

(—) *Aleksy Bachulski*